

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

СУЧАСНИЙ ВИМІР КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Liber Amicorum
на честь академіка Вячеслава Борисова

Колективна монографія

Харків
«Право»
2023

Редакційна колегія:

В. Базелюк, канд. юрид. наук, доц.; *В. Батиргарєєва*, доктор юрид. наук, проф.; *Д. Євтєєва*, канд. юрид. наук, ст. досл.; *М. Заславська*, канд. юрид. наук; *Ю. Калініченко*, канд. юрид. наук; *Д. Куковинець*; *К. Новікова*, канд. юрид. наук; *О. Пащенко*, доктор юрид. наук, доц.; *М. Сенаторов*, канд. юрид. наук; *М. Шепітько*, доктор юрид. наук, ст. наук. співроб. (відп. ред.)

Колектив авторів:

В. Базелюк, канд. юрид. наук, доц.; *В. Бакіров*, доктор юрид. наук, проф.; *В. Батиргарєєва*, доктор юрид. наук, проф.; *В. Голіна*, доктор юрид. наук, проф.; *В. Гришук*, доктор юрид. наук, проф.; *Д. Євтєєва*, канд. юрид. наук, ст. досл.; *В. Журавель*, доктор юрид. наук, проф.; *Д. Куковинець*; *В. Навроцький*, доктор юрид. наук, проф.; *К. Новікова*, канд. юрид. наук; *О. Пащенко*, доктор юрид. наук, доц.; *Ю. Пономаренко*, доктор юрид. наук, доц.; *А. Селіканов*, доктор юрид. наук, проф.; *М. Сенаторов*, канд. юрид. наук; *В. Туляков*, доктор юрид. наук, проф.; *П. Фріс*, доктор юрид. наук, проф.; *В. Шакур*, доктор юрид. наук, проф.; *В. Шепітько*, доктор юрид. наук, проф.; *М. Шепітько*, доктор юрид. наук, ст. наук. співроб.

Рекомендовано до друку президією Всеукраїнської асоціації кримінального права (протокол № 28 від 01.11.2022 р.)

та вченою радою НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 1 від 25 січня 2023 р.)

6

Сучасний вимір кримінального права. Liber Amicorum на честь
С91 академіка Вячеслава Борисова : монографія / ред кол.: М. Шепітько (відп. ред.) та ін. – Харків : Право, 2023. – 264 с. : іл.

ISBN 978-966-998-474-6

Монографія підготовлена на честь академіка Вячеслава Борисова у форматі Liber Amicorum. Творчий колектив колег, друзів та учнів В. І. Борисова здійснили спробу висвітлити погляди на сучасний розвиток кримінального права крізь призму його публікацій та наукової активності. У монографії надано характеристику особливостей взаємодії між ним та його колегами, друзями та учнями. У цій роботі також публікується біографія В. І. Борисова, список його публікацій, перелік учнів, що формують наукову школу кримінального права, а також окремі ілюстрації.

Для студентів, аспірантів, викладачів закладів вищої освіти, співробітників органів правопорядку та суду, адвокатів, а також усіх, хто цікавиться сучасними дослідженнями кримінального права.

УДК 343.2/.7(0.81)

© Шепітько М., Базелюк В.,
Бакіров В., та ін., 2023

© Видавництво «Право», 2023

ISBN 978-966-998-474-6

В'ячеслав Туляков,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального
права Національного університету
«Одеська юридична академія»,
професор-дослідник Інституту
Європейського та міжнародного
кримінального права університету
Кастилія Ла Манча, член-кореспондент
Національної академії правових наук
України

«НА ГОРИЗОНТІ З'ЯВИЛИСЯ ІНДІАНЦІ»: AMICUS CURIAE ОДНІЄЇ ЦИТАТИ

У заголовок цієї статті винесено цитату з книги Жуля Верна «Діти капітана Гранта». Саме з одного цього рядка в пройдешні часи на Одеській кіностудії в екранізації 1986 р. під назвою «У пошуках капітана Гранта» було розкручено майже півтори серії. На жаль, я не володію навичками написання сценаріїв. Проте, щодо однієї цитати високодостойного професора Вячеслава Борисова бажано було б поділитися окремими міркуваннями...

Десять років тому в одній із програмних робіт ювіляра було написано: «Важливою складовою внутрішньої політики держави є боротьба зі злочинністю, що покликана знизити її рівень та забезпечити стан, який відповідає потребам захисту суспільства від злочинів»¹.

Забезпечити стан, який відповідає потребам захисту суспільства від злочинів.

На жаль, у більшості випадків формування нового кримінального законодавства та концепту захисту суспільства, матриця криміналізації (підстави, етапи, результати) розглядається як штучна.

Це може бути за умов:

1. Формування тоталітарних норм примусу (суспільство посправди по Орвеллу),

¹ Борисов В. І. Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю та її кримінально-правовий напрям. *Право України*. 2012. № 1–2. Див. також: Борисов В. І., Фріс П. Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2014. Вип. 27. С. 31-URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2014_27_5

2. Деколонізації та реколонізації діючого законодавства (позбавлення від застарілих, імплементація не відповідаючих мові закону та національному праворозумінню дефініцій з іншої правової системи),

3. Ідеологічних маніпуляцій та формування «неправа» (штучні доповнення кримінального законодавства, які протирічать концепції захисту прав людини).

Оскільки злочин розглядається саме як заборонене законом порушення суспільного порядку, а не як порушення інтересів жертви, окрема жертва ігнорувалася і залишалася, по суті, в приватних правових каналах для отримання компенсації.

Еволюція риторики «суспільного блага» або «суспільного добробуту» у концепті задоволення потреб суспільства є корисним легітимізуючим інструментом.

Поруч з цим, констатація урахування безпеки особистості, суспільства, держави при відсутності зв'язку між колективним віктимним та індивідуальними інтересами на рівні законодавчих ініціатив диверсифікують культуру віктимності у бік нехтування останньою.

З нашої точки зору, у подальшому розвитку кримінальної політики України слід враховувати як глобальні та регіональні протиріччя, дисбаланси та конфлікти впливають на верховенство права та кримінально-правову ідеологію конкретної країни як з точки зору державних інтересів, так і з точки зору позицій жертв злочинів на індивідуальному (*victim impact statement*) та колективному (*victim surveys*) рівнях.

Досягнення балансу інтересів важливо саме для забезпечення безпеки та задоволення безпекових потреб суспільства.

Під балансом кримінально-правового реагування ми розуміємо відповідність засобів кримінально-правового впливу консолідованому визначенню рівня злочинності та рівня віктимності у державі з урахуванням положень національного та міжнародного права (міжнародного кримінального та міжнародного гуманітарного, права прав людини, супранационального права ЄС).

Сьогодні ситуація змінюється. І саме баланс досягнення безпеки на кшталт гармонічного поєднання притягнення винних до відповідальності та справедливого поводження з жертвами злочинів стає центральним у кримінальній політиці.

Рівність, юридична визначеність, пропорційність, передбачуваність, субсидіарність, законність як принципи кримінального права та соціаль-

но-правові підґрунтя криміналізації та пеналізації повинні розглядатися виключно у векторі примата прав людини та безпеки жертви кримінального правопорушення, компліментарності примусу та гідного поведження, компенсації, реституції та реабілітації, сатисфакції, та гарантій неповторення спричинення шкоди жертвам кримінальних правопорушень з урахуванням суспільних інтересів та вимог державної безпеки.

Показовим є вислів Прокурора міжнародного кримінального суду О. Хана з цього приводу:

«З огляду на масштаби злочинності, якою займається МКС, надзвичайно важливо, щоб я використовував дискреційні повноваження, надані мені Римським статутом, для ефективного управління виконанням мого мандату як Прокурора. З моменту вступу на цю посаду я чітко висловився: Я не бажаю продовжувати давати надмірні обіцянки і не виконувати їх для тих, хто вижив, і родин загиблих. Для досягнення значущих результатів ми повинні ретельно проаналізувати, як найбільш ефективно використовувати ресурси для забезпечення найбільшого впливу на тих, хто постраждав від злочинів, що підпадають під нашу юрисдикцію, в усьому світі.

Потреба в ситуативному плануванні та прийнятті супутніх стратегій завершення роботи також відображає зростаючі законні очікування того, що Суд знайде шляхи та засоби для значущої підтримки своєї роботи в різних ситуаціях в рамках обмежених засобів»¹.

Отже в рамках обмеження засобів впливу та компенсації Теорія кримінального права та законопроектна практика України мають довести як потреба у безпеці людей, суспільства, держави повинні бути захищені з урахуванням принципів, що втілюються у кримінальному праві ЄС, та національних традицій.

Це повинне бути зроблене не тільки не тільки за загальними принципами субсидіарності та пропорційності у процесі гармонізації та апроксимації діючого законодавства. Про це вже було достатньо висловлено думок². Глобалізація та фрагментація законодавства є гоме-

¹ The Prosecutor of the International Criminal Court, Karim A. A. Khan KC, announces conclusion of the investigation phase in the Situation in Georgia. Statement: 16 December 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/prosecutor-international-criminal-court-karim-aa-khan-kc-announces-conclusion-investigation?fbclid=IwAR0CwK62h1JVghAL8XwLu6yjJHzEcoAojv2JM2mbiyxe1pDzMEazqrxj1go>

² Туляков В. О. *Aquis communautaire та кримінально-правові розвідки: шляхи піднесення до ідеалу Українська кримінальна юстиція в умовах війни: матеріали VIII*

остатичними процесами, що формують баланс кримінально-правового реагування з метою задоволення потреб безпеки особистості, суспільства, держави.

Кажучи про розробку нового кримінального законодавства України, за умов використання сучасних європейських стандартів, зазначимо, що остання повинна здійснюватися з урахуванням системи європейського законодавства у публічно-правовій площині, судової практики та законотворчої і законопроектної роботи ЄС.

Належних ресурсів, на жаль, немає ніде. Да й ті що є неможливо використати відповідним чином¹. Саме цьому, наприклад, у цьому році, маючи прагнення легітимізувати систему кримінально-адміністративних санкцій проти РФ, та виходячи з того, що відповідно до статті 83(1) Договору про функціонування ЄС, Парламент та Рада ЄС можуть встановлювати мінімальні правила щодо визначення кримінальних правопорушень та санкцій у сферах особливо тяжких злочинів, що мають транскордонний вимір, Єврокомісія уперше розширяє перелік «європейських» злочинів. Наразі сферами злочинності, переліченими у цій статті, є тероризм, торгівля людьми та сексуальна експлуатація жінок і дітей, незаконний обіг наркотиків, незаконний обіг зброї, відмивання грошей, корупція, підробка платіжних засобів, комп'ютерна злочинність та організована злочинність. Наприкінці листопада 2022 р. Рада ЄС ухвалила рішення про розширення переліку зазначених сфер злочинності, включивши до нього порушення обмежувальних заходів, прийнятих ЄС. Після ухвалення цього рішення 2 грудня 2022 р. Європейська Комісія представила пропозицію щодо директиви, яка міститиме пропозиції щодо гармонізації кримінальних злочинів та покарань за порушення обмежувальних заходів ЄС. Передбачено наступний перелік нових кримінальних правопорушень, які порушують санкції ЄС, а саме:

– надання коштів або економічних ресурсів у розпорядження або на користь визначеної особи, юридичної особи або органу;

(XXI) Львівського форуму кримінальної юстиції Львів: ЛьвДУВС, 2022. С. 237–242; Туляков В. О. Субсидіарність криміналізації у європейському праві *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи*: матеріали конференції. Львів ЛДУВС – 23 вересня 2022 р.. С. 96–101.

¹ Alexandra Brzozowski EU proposes options to seize frozen Russian assets, but legal concerns remain. EURACTIV.com 30 November. 2022. URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-proposes-options-to-seize-frozen-russian-assets-but-legal-concerns-remain/>

- незабезпечення заморожування цих коштів;
- надання можливості в'їзду визначених санкціями осіб на територію держави-члена або їх транзиту через територію держави-члена;
- здійснення операцій з третіми країнами, які заборонені або обмежені обмежувальними заходами ЄС;
- торгівля товарами або послугами, імпорт, експорт, продаж, купівля, передача, транзит або транспортування яких заборонено або обмежено; здійснення фінансової діяльності, яка заборонена або обмежена; або надання інших послуг, які заборонені або обмежені, таких як юридичні консультаційні послуги, трастові послуги та послуги з податкового консультування.

Криміналізовані діяння охоплюватимуть також обхід обмежувальних заходів ЄС: це означає обхід або спробу обходу обмежувальних заходів шляхом приховування коштів або приховування того факту, що особа є кінцевим власником коштів. Цей проект директиви має бути обговорений та ухвалений Радою ЄС та Європейським Парламентом¹ 2.

Ось у такому вигляді з урахуванням балансів законодавчої процедури відповідальності за порушення обмежувальних заходів поступово відбувається легітимація заходів, спрямованих на забезпечення реституції конкретним жертвам військових злочинів та репарацій за рахунок коштів країни-агресора.

Тенденція посилення захисту індивідуальних потреб у безпеці має поширення у різних юрисдикціях. 22 роки тому було рекомендовано включити розширене розуміння патронажного принципу дії кримінального закону в кримінальне законодавство України³. 21 грудня 2022 р. після блискучого виступу Президента В. Зеленського, Сенат США ухвалив законопроект, який дозволить переслідувати в США ймовірних міжнародних злочинців незалежно від громадянства злочинця чи жертви⁴.

¹ Sanctions: Council adds the violation of restrictive measures to the list of EU crimes. Council of the EU Press release. 28 November 2022 URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/28/sanctions-council-adds-the-violation-of-restrictive-measures-to-the-list-of-eu-crimes/>

² Ukraine: Commission proposes to criminalise the violation of EU sanctions URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7371

³ Туляков В. О. Вчення про жертву злочину: соціально-правові основи. Автореф. дис. д.ю.н., 12.00.08. Одеса, 2000. С.20. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3301/Автореферат%20Туляков.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁴ Aishraya Kavi Congress Votes to Expand U. S. Power to Prosecute International War Crimes. *The New York Times*, Dec. 22, 2022. URL: <https://>

Таким чином, центральним елементом розвитку кримінальної політики у демократичному суспільстві стає піднесення до прав людини як елемент наукового ландшафту криміналізації у контексті законних обов'язків держави по захисту громадян від кримінальних правопорушень

Легітимація заходів задоволення безпекових потреб відбувається на відповідному підґрунті.

У процесі адаптації матеріального кримінального права держав-членів ЄС, особлива увага звертається на принципи *ultima ratio*, пропорційності та субсидіарності, доцільності та законності.

Окрім того сучасними дослідниками проблеми загальні принципи криміналізації права ЄС розглядаються як¹:

- 1) принципи визначення порогового значення криміналізації (шкода, охоронювані правові інтереси);
- 2) принципи обґрунтування криміналізації (пропорційність, ефективність);
- 3) принципи розподілу повноважень ЄС у сфері криміналізації (правова основа компетенції, субсидіарність);
- 4) принципи побудови складу злочину (внутрішня субсидіарність, нормативність, ефективність доказування та притягнення до відповідальності, ретроспективна пропорційність).

Уся ця діяльність відбувається у відповідності із базовим для реалізації концептом захисту природних прав людини як центрального елементу задоволення безпекових потреб суспільства. Це призводить до абсолютно неможливих раніше ситуацій. Наведемо лише два приклади.

Перший. Так, у листопаді 2022 р. у рішенні Європейського суду у справі за позовом Люксембургу щодо законності публічного доступу до реєстрів бенефіціарних власників, який передбачений директивами ЄС щодо протидії відмиванню коштів Суд ЄС постановив, що надання публічного доступу до ідентифікаційних та персональних даних бене-

www.nytimes-com.cdn.ampproject.org/c/s/www.nytimes.com/2022/12/22/us/politics/congress-war-crimes.amp.html?fbclid=IwAR3HW9FNqtMn7qlWhTWDNedJ4k7s4hjNLU4CmIrmQFxfjGVxJN3xgfu-C124

¹ Buisman S. S. The Future of EU Substantive Criminal Law: towards a Uniform Set of Criminalisation Principles at the EU level. *European journal of crime, criminal law and criminal justice* 30 (2022) 161–187 29 Jun 2022. URL: https://brill.com/view/journals/eccl/30/2/article-p161_004.xml

фіціарних власників порушуватиме право на повагу до приватного та сімейного життя, а також право на захист персональних даних, які закріплені, відповідно, у статтях 7 та 8 Хартії Європейського Союзу про захист прав людини та основоположних свобод¹. Таким чином, Директива 2018/843 щодо використання засобів кримінального права у протидії відмиванню коштів була визнана недійсною в тій частині, в якій вона вимагала, щоб інформація про бенефіціарних власників компаній була загальнодоступною².

З точки зору європейських юристів, рішення Суду містить кілька вражаючих висновків: втручання у права, спричинене цим заходом, не обмежувалося суворо необхідним і не було пропорційним цілям, що переслідувалися; цей режим становив значно більш серйозне втручання в основні права, гарантовані статтями 7 і 8 Хартії, ніж попередній режим (який обмежував доступ «компетентним органам» (як правило, правоохоронним органам) або будь-якій особі чи організації, що демонструє законний інтерес); посилення втручання не могло бути компенсоване жодними перевагами, які можуть бути отримані в результаті запровадження нового режиму. Повідомляється, що після рішення Суду ЄС держави ЄС почали закривати державні реєстри бенефіціарних власників компаній, що може підрвати ефективність заявлених цілей ЄС щодо запобігання відмиванню злочинних коштів³.

Другий. 15 грудня 2022 р. нижня палата парламенту Іспанії, Конгрес депутатів, та 22 грудня 2022 р. Іспанський сенат схвалили прискорену реформу Пенального кодексу країни⁴, давши зелене світло скасуванню злочину підбурювання до заколоту. Новий закон скасовує злочин підбурювання до заколоту та реформує злочин нецільового використання державних коштів, які були підставою для засудження

¹ Judgment of the Court in Joined Cases C-37/20. Anti-money-laundering directive: the provision whereby the information on the beneficial ownership of companies incorporated within the territory of the Member States is accessible in all cases to any member of the general public is invalid. URL: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-37/20>

² Directive 2018/1673/EU on combating money laundering by criminal law, *OJ L 284*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L1673>

³ Ruby Hamid, David Capps and Neil Donovan ECJ decision on beneficial ownership registers impacts the fight against money-laundering Ashurst *Contentious Financial Services Update*. 25 NOV 2022. URL: <https://www.ashurst.com/en/news-and-insights/legal-updates/ecj-decision-on-beneficial-ownership-registers-impacts-the-fight-against-money-laundering/>

⁴ Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal URL: https://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.12t22.html

лідерів Каталонського референдуму 2017 р. Спочатку засуджені на термін від дев'яти до 13 років за ґратами, сепаратисти були помилувані минулого року лівим урядом, що викликало лютю з боку іспанських правих. Доречи, це було зроблене після рішення Європейського суду справедливості щодо поновлення депутатського імунітету деяким раніше засудженим членам каталонського парламенту¹.

«Главу I розділу XXI вилучити», – йдеться у новому документі². Глава, про яку йде мова, має назву: «Підбурювання до заколоту». Шість статей Пенального кодексу, які з 1822 р. встановлювали покарання за крамолу – зникнуть з карного кодексу. Описаний у статті 544 як «публічний і бурхливий виступ з метою перешкодити, за допомогою сили або поза законними каналами, застосуванню закону», заколот передбачав максимальне покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 15 років.

Його декриміналізація може мати наслідки для каталонських лідерів, які виступали за незалежність і були ув'язнені за підбурювання до заколоту. Хоча з того часу вони були помилувані, їхні попередні вироки залишаються в силі, включаючи заборону обіймати державні посади. Тепер вони можуть бути переглянуті. Це може мати наслідки і для діячів, які виступають за незалежність у вигнанні, в тому числі для колишнього каталонського президента Карлоса Пучдемона. Якщо їх судитимуть в Іспанії, їм не будуть висунуті звинувачення у заколоті. З іншого боку, процес екстрадиції може стати простішим, оскільки в деяких випадках екстрадиція була відвернена, оскільки в інших європейських країнах заколот не вважається злочином. Інші важливі зміни до Пенального кодексу стосуються Глави III Розділу XXI: «Про порушення громадського порядку». Стаття 557 змінена в декількох

¹ ORDER OF THE VICE-PRESIDENT OF THE COURT In Case C629/21 P(R), 24 May 2022 (Appeal – Interim relief – Institutional law – Members of the European Parliament – Privileges and immunities – Waiver of the parliamentary immunity of a Member of the Parliament – Prima facie case – Impartiality of the rapporteur when examining the request for waiver of parliamentary immunity – Urgency – European arrest warrant – Alert on persons wanted for arrest for surrender purposes – Exercise of the mandate of a Member of the Parliament – Balance of interests) URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=259801&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=206886>

² Here's the text: the proposed reform to Spain's Penal Code on sedition and public order offences *EL NACIONAL* URL: https://www.elnacional.cat/en/politics/here-text-proposed-reform-spain-penal-code-sedition-public-order_915795_102.html

аспектах. По-перше, правопорушення, що порушують громадський порядок, які наразі стосуються «актів насильства або погроз» щодо «людей або речей», будуть розширені і включатимуть ще дві категорії: «акти насильства або залякування» щодо «людей або речей» (як і раніше), «перешкоджання руху на дорогах загального користування, що створює загрозу життю або здоров'ю людей», або «вторгнення на об'єкти або в будівлі». За такі порушення громадського порядку передбачається покарання у вигляді позбавлення волі на строк від шести місяців до трьох років. По-друге, новий текст встановлює покарання від трьох до п'яти років позбавлення волі за «громадські правопорушення при обтяжуючих обставинах» для тих, хто вчиняє вищевказані дії «з натовпом, який має відповідну кількість, організацію і мету серйозно вплинути на громадський порядок». Раніше максимальне покарання за злочин, пов'язаний з масовими заворушеннями при обтяжуючих обставинах, становило шість років. Реформа також додає, що якщо організаторами вважатимуться «представники влади», то покарання у вигляді позбавлення права обіймати державні посади «буде абсолютним на строк від шести до восьми років».

Заміна заколоту на порушення громадського порядку, таким чином, означає менші покарання, але також новий закон вимагатиме наявності «насильства або залякування», чого не було в обвинувальних вироках за заколот, винесених Каталонським лідерам, які виступали за незалежність, – достатньо було «масової непокори», яка заважала владі виконувати свої завдання.

Реформа також розмежовує різні види зловживань державними коштами залежно від того, чи є в них мотив особистої вигоди, чи ні. Однією зі змін буде внесення змін до статті 433 Пенального кодексу, яка встановлює, що за відсутності особистого збагачення або збагачення третіх осіб, посадові особи, які перенаправляють ресурси не за призначенням, будуть засуджені до тюремного ув'язнення на строк від одного до чотирьох років і дискваліфікації на строк від двох до шести років, якщо це спричинило «серйозну шкоду або перешкоджання виконанню службових обов'язків». За чинним Пенальним кодексом така поведінка може призвести до позбавлення волі на строк від двох до дванадцяти років. Однак, якщо факти не містять «серйозної шкоди або перешкоджання службі», то покаранням буде лише дискваліфікація на строк від одного до трьох років та штраф.

Наприкінці «незаконне збагачення». Реформа Пенального кодексу Іспанії також передбачає створення нового складу злочину – незаконне збагачення або незрозуміле багатство. Він передбачатиме до трьох років позбавлення волі для державних службовців, які не зможуть обґрунтувати особисте збагачення на суму понад 250 тис. євро на запит офіційного органу протягом перших п'яти років після звільнення з посади¹.

Пам'ятаючи про визнання неконституційною заборони, передбаченої у редакції ст.368–2 КК України² ³, можливо, слід було б з урахуванням концепції безпекових потреб та обов'язків держави та захисту прав людини, звернутися й до Іспанського досвіду у процесі реформи кримінального законодавства.

Безпекові потреби повинні бути задоволеними. Належним чином.

Список літератури:

1. Борисов В. І. Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю та її кримінально-правовий напрям. *Право України*. 2012. № 1–2.
2. Борисов В. І., Фріс П. Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України. Питання боротьби зі злочинністю. 2014. Вип. 27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pbzz_2014_27_5
3. The Prosecutor of the International Criminal Court, Karim A. A. Khan KC, announces conclusion of the investigation phase in the Situation in Georgia. Statement: 16 December 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/prosecutor-international-criminal-court-karim-aa-khan-kc-announces-conclusion-investigation?fbclid=IwAR0CwK62h1JVghAL8XwLu6yjJHzEcoAojv2JM2mbiyxe1pDzMEazqrxj1go>
4. Туляков В. О. *Aquis communautaire* та кримінально-правові розвідки: шляхи піднесення до ідеалу *Українська кримінальна юстиція в умовах війни*: матеріали VIII (XXI) Львівського форуму кримінальної юстиції Львів: _ЛьвДУВС, 2022.

¹ Here's the text: the proposed reform to Spain's Penal Code on sedition and public order offences *EL NACIONAL* URL: https://www.elnacional.cat/en/politics/here-text-proposed-reform-spain-penal-code-sedition-public-order_915795_102.html

² Кримінальний Кодекс України від 05.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368–2 Кримінального кодексу України 26 лютого 2019 р. № 1-п/2019 Справа № 1–135/2018(5846/17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#n68>

5. Туляков В. О. Субсидіарність криміналізації у європейському праві *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи: матеріали конференції*. Львів ЛДУВС (23 вересня 2022 р.).

6. Brzozowski A. EU proposes options to seize frozen Russian assets, but legal concerns remain. EURACTIV.com 30 November. 2022. URL: <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/eu-proposes-options-to-seize-frozen-russian-assets-but-legal-concerns-remain/>

7. Sanctions: Council adds the violation of restrictive measures to the list of EU crimes. Council of the EU Press release. 28 November 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/28/sanctions-council-adds-the-violation-of-restrictive-measures-to-the-list-of-eu-crimes/>

8. Ukraine: Commission proposes to criminalise the violation of EU sanctions URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_7371

9. Туляков В. О. Вчення про жертву злочину: соціально-правові основи. Автореф. дис... д.ю.н., 12.00.08. Одеса, 2000. С.20. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3301/Автореферат%20Туляков.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Kavi A. Congress Votes to Expand U. S. Power to Prosecute International War Crimes. *The New York Times*, Dec. 22, 2022. URL: <https://www.nytimes-com.cdn.ampproject.org/c/s/www.nytimes.com/2022/12/22/us/politics/congress-war-crimes.amp.html?fbclid=IwAR3HW9FNqtMn7qIWhTWDNedJ4k7s4hjNLU4CmIrmQFjGVxJN3xgfu-C124>

11. Buisman S. S. The Future of EU Substantive Criminal Law: towards a Uniform Set of Criminalisation Principles at the EU level. *European journal of crime, criminal law and criminal justice* 30 (2022) 161–187 29 Jun 2022. URL: https://brill.com/view/journals/eccl/30/2/article-p161_004.xml

12. Judgment of the Court in Joined Cases C-37/20. Anti-money-laundering directive: the provision whereby the information on the beneficial ownership of companies incorporated within the territory of the Member States is accessible in all cases to any member of the general public is invalid. URL: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-37/20>

13. Directive 2018/1673/EU on combating money laundering by criminal law, *OJ L 284*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L1673>

14. Ruby Hamid, David Capps and Neil Donovan ECJ decision on beneficial ownership registers impacts the fight against money-laundering *Ashurs Contentious Financial Services Update* . 25 NOV 2022. URL: <https://www.ashurst.com/en/news-and-insights/legal-updates/ecj-decision-on-beneficial-ownership-registers-impacts-the-fight-against-money-laundering/>

15. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. URL: https://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/lo10-1995.l2t22.html

16. ORDER OF THE VICE-PRESIDENT OF THE COURT In Case C629/21 P(R), 24 May 2022 (Appeal – Interim relief – Institutional law – Members of the European Parliament – Privileges and immunities – Waiver of the parliamentary immunity of a Member of the Parliament – Prima facie case – Impartiality of the rapporteur when examining the request for waiver of parliamentary immunity – Urgency – European arrest warrant – Alert on persons wanted for arrest for surrender purposes – Exercise of the mandate of a Member of the Parliament – Balance of interests) URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=259801&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=206886>

17. Here's the text: the proposed reform to Spain's Penal Code on sedition and public order offences *EL NACIONAL*. URL: https://www.elnacional.cat/en/politics/here-text-proposed-reform-spain-penal-code-sedition-public-order_915795_102.html

18. Кримінальний Кодекс України від 05.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368–2 Кримінального кодексу України 26 лютого 2019 р. № 1-п/2019 Справа № 1–135/2018(5846/17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19#n68>